

ΓΙΑΝΝΗΣ Δ. ΛΥΡΑΣ



ΟΤΑΝ Η ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ ΣΥΝΑΝΤΑ ΤΗΝ ΠΟΙΗΣΗ

Η ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΑΙΣΘΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΥΓΚΙΝΗΣΕΩΝ

**ΑΓΓΙΖΩ, ΑΚΟΥΩ, ΒΛΕΠΩ, ΓΕΥΟΜΑΙ, ΜΥΡΙΖΩ, ΑΙΣΘΑΝΟΜΑΙ, ΑΝΤΙΔΡΩ,
ΑΝΤΙΛΑΜΒΑΝΟΜΑΙ, ΓΝΩΡΙΖΩ, ΜΑΘΑΙΝΩ, ΣΚΕΦΤΟΜΑΙ, ΣΥΜΠΕΡΙΦΕΡΟΜΑΙ,
ΠΡΟΣΑΡΜΟΖΟΜΑΙ, ΧΑΙΡΟΜΑΙ, ΑΠΟΦΑΣΙΖΩ, ΓΕΛΩ, ΑΓΑΠΩ, ΖΩ.**



ΒΑΛΥΡΑ 2019





Η Λαογραφία είναι η επιστήμη που εισήγαγε ο Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ και αναφέρεται σε: Παραδόσεις, Ύμνημα, υλικό πολιτισμό, λαϊκή τέχνη και παράδοση, μνημεία λόγου (τραγούδια, παροιμίες, παραμύθια και αινίγματα), επαγγέλματα και πολιτισμό

Σκοπός των ποιημάτων είναι:

Διαφύλαξη εθνικής ταυτότητας

Ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς

Συμβολή στην Ανάπτυξη της Υπαίθρου και προσέλκυση νέων ανθρώπων

ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΑΠΑΦΛΕΣΣΑΣ – ΠΟΛΙΤΗΣ - ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ως **λαογραφία** ορίζεται εκείνη η επιστήμη που ασχολείται με όλες τις εκφάνσεις του λαϊκού πολιτισμού. Εξετάζει, καταγράφει και ταξινομεί όλα όσα ένας λαός κατά παράδοση λέγει, ενεργεί και πράττει σε συλλογικό επίπεδο ψυχικής και κοινωνικής ζωής του λαού σε τοπικό ή εθνικό επίπεδο και συνεπώς ποικίλει. Κατηγορίες, τις οποίες θα μπορούσε κανείς να διακρίνει ως αντικείμενο έρευνας της λαογραφικής επιστήμης, αφορούν στον υλικό βίο και την λαϊκή δημιουργία (οίκος και αυλή, τροφές και ποτά, ενδύματα και καλλωπισμός, λαϊκές τέχνες), στον πνευματικό βίο (λατρεία, θρησκευτική ζωή, δημόδης μετεωρολογία, φυτά, ζώα, μύθοι, παραδόσεις, παροιμίες, αινίγματα, λαϊκό θέατρο κ.α.) και στον κοινωνικό βίο (καθημερινά έθιμα, παιχνίδια, σχολική ζωή.).

Οι καταγόμενοι από Μεσσηνία **Γρηγόριος Δικαίος Παπαφλέσσας** και **Νικόλαος Πολίτης** θεωρούνται οι πρωτοπόροι στην επιστήμη της **Λαογραφίας**.

Το ενδιαφέρον του **Γρηγόριου Δικαίου Παπαφλέσσα** για την παιδεία, λαογραφία, για τη μόρφωση του λαού και τη διαπαιδαγώγησή του μας είναι γνωστά από πολλά έγγραφα.

Μην αμελήσετε την παιδείαν των αγαπητών σας τέκνων, αρρένων τε και θηλέων. Μην αγωνίζεσθε για να τους αφήσετε κληρονομίαν χρημάτων, αλλά δαπανήσετε μετά χαράς τα ευαπόβλητα χρήματα δια να τους προμηθεύσετε τον αληθή και άσυλον θησαυρόν της παιδείας και να τα αποκαταστήσετε άξια τέκνα της Ελλάδας, και ωφέλιμα εις τον εαυτόν των και τους ομοίως των...

Ο διορισμός του Γρηγόριου Κωνσταντά από τον Παπαφλέσσα έγινε στις 27 Αυγούστου 1824. Στις 2 Φεβρουαρίου 1825 ο Παπαφλέσσας ως υπουργός των Εσωτερικών και υπέρτατος έφορος της Παιδείας απέστειλε την πιο κάτω εγκύκλιο "προς απαντάς τους επάρχους και δημογέροντας", με την οποία τους ενημέρωνε ότι "διετάχθη να περιόδευση ο γενικός έφορος της εκπαιδεύσεως Γρηγόριος Κωνσταντάς", για να επιθεωρήσει και μεταρρυθμίσει όλα τα σχολεία, όλα λειτουργούσαν στην ελεύθερη επικράτεια.

Ταυτόχρονα ο Παπαφλέσσας κοινοποίησε και στον Κωνσταντά -οδηγίες «περί των χρεών και καθηκόντων του εφόρου της Παιδείας». Με το έγγραφο αυτό, μπορούμε να ειπούμε ότι ο Παπαφλέσσας έθετε τις ορθές βάσεις της εκπαιδεύσεως, άλλα και τις βάσεις για την ίδρυση Μουσείων για τη συγκέντρωσι των αρχαιοτήτων, που, διάσπαρτες δω και εκεί, αποτελούσαν εύκολη λεία των "θαμιζόντων" στην χώρα μας ξένων. Και πέραν απ' αυτά έθετε και τις βάσεις για τη δημιουργία της Λαογραφίας, αφού στα καθήκοντα και την αποστολή των δασκάλων όριζε και την συλλογή των τοπωνυμίων και την καταγραφή τους. Σύμφωνα με τις οδηγίες του Παπαφλέσσα τα καθήκοντα του εφόρου ήταν 10 και τα δικαιώματα και υποχρεώσεις των κατά τόπους αρχών ήταν 5.

Ο **Νικόλαος Πολίτης** (Καλαμάτα, 3 Μαρτίου 1852 - Αθήνα, 12 Ιανουαρίου 1921) ήταν Έλληνας λαογράφος και καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών. Θεωρείται ως ο πρόδρομος της επιστήμης της λαογραφίας στην Ελλάδα.

Ο **Νικόλαος Πολίτης** συστηματοποίησε το έργο της λαογραφίας, ώστε να καλύπτει όλο το φάσμα των εκδηλώσεων του παραδοσιακού βίου: μνημεία λόγου (τραγούδια, παροιμίες, ευχές, διηγήσεις κ.α.), κοινωνική οργάνωση, καθημερινή ζωή (ενδυμασία, τροφή, κατοικία), επαγγελματικό βίο (γεωργικό, ποιμενικό, ναυτικό), θρησκευτική ζωή, δίκαιο, λαϊκή φιλοσοφία και ιατρική, μαγεία και δεισιδαιμονικές συνήθειες, λαϊκή τέχνη, χορός και μουσική. Η ενθάρρυνση της μελέτης της παραδοσιακής ζωής αποτέλεσε πηγή έμπνευσης για τη θεματική και την τεχνοτροπία των ποιητών της Γενιάς του 1880 και των εκπροσώπων της ηθογραφικής πεζογραφίας.

Μέχρι την εποχή του 1960 η κάθε οικογένεια του χωριού είχε τα διάφορα οικόσιτα ζώα της, το φούρνο της, το αλεύρι της, τα σύκα της, το πηγάδι της, το λινό της, την τρίφτα της, τις αποθήκες της, το κήπο της, το μπαξέ της, τα όσπρια της, το κρέας της, τις ελιές της, το κρασί της, το τουρσί της, το παστό της και όλα τα αρωματικά-φαρμακευτικά φυτά της μάνας γης, χωρίς φυτοφάρμακα και ορμόνες. Η αυτάρκεια ήταν πλήρης και η παραγωγανάλωση (δικός μου όρος=παραγωγή και ανάλωση=παραγωγανάλωση) δεν επηρεαζόταν ούτε από το πληθωρισμό, ούτε από το χρήμα. Αργότερα όλα αυτά περιορίστηκαν, και το χωριό με την ύδρευση, το αυτοκίνητο, την τηλεόραση, άρχισε να αστικοποιείται. Ο μπαξές, ο κήπος, και τα οικόσιτα ζώα αντικαταστάθηκαν από τα σούπερ μάρκετ, η διατροφή μας έγινε χειρότερη, η κοινωνία είναι χωρίς επικοινωνία λόγω τηλεόρασης και κινητού, με συνέπεια να κυριαρχεί το εγώ από το εμείς.

Σταμάτησαν στις ρούγες και τα πηγάδια τα κουτσομπολιά, που ήταν τόπος και χώρος επικοινωνίας-ψυχοθεραπείας, οι παρέες με το χορό και το τραγούδι σταμάτησαν οριστικά, τα αυθόρμητα ομαδικά παιχνίδια στην αλάνα, ανά τας αγυιάς και ανά τας ρύμας αντικαταστάθηκαν από τα ηλεκτρονικά παιχνίδια και η συγγένεια πλέον με τα γλέντια και γιορτάσια σταμάτησαν. Οι σεμπριές και οι δανεικαριές τώρα δεν υπάρχουν, κλείστηκε ο καθένας στον εαυτό του. Με το φωτογραφικό υλικό θυμίζουμε τις παλιές καλές εποχές του χωριού

μας προσπαθώντας να κάνουμε πιο ανθρώπινη τη σκέψη, πιο ζεστή τη φωνή και πιο ευλικρινή την καλημέρα μας. Τέλος να προσπαθήσουμε να γίνουμε του «**είναι και του γίνεσθε**» και όχι του «**δήθεν και του φαίνεστε**». Με τον αστικό τρόπο ζωής καταργήθηκαν και πολλά επαγγέλματα. Από τα επαγγέλματα που «**χάθηκαν**» στις ημέρες μας ήταν και του **καροποιού, γύφτου και σαμαρά** ο οποίος έφτιαχνε τα **σαμάρια** για τα άλογα, τα γαϊδούρια και τα μουλάρια, που ήταν τα μεταφορικά μέσα της εποχής μαζί με τα κάρα .

Το μόνο πέτρινο πηγάδι του χωριού που το καλοκαίρι δεν στέρευε και προμηθευόταν νερό σχεδόν όλο το χωριό, πιάνοντας δουλειά από τα άγρια μεσάνυχτα, οι νοικοκυρές, γιατί μετά υπήρχαν οι αγροτικές δουλειές, οι δουλειές του σπιτιού και η φροντίδα των ζώων ήταν του Λύρα. Είχε πέτρες από ακόνι για τρόχισμα των εργαλείων και γινόταν κάθε πρωί το έλα να δεις

Το ποτάμι της **Βαλύρας Μαυροζούμενα**, ήταν πηγή ζωής, διατροφής, πλούτου, για το χωριό , γιατί κάθε σχεδόν λίμνη είχε την καλαμωτή της με την οποία έπιαναν ψάρια, χέλια, καβούρια, κινούσε τους 9 νερόμυλους (Στενύκλαρο 2 , Νεοχώρι 2, Ανθούσα 2 , Βαλύρα 3) που άλεθαν τα σιτηρά και με το αυλάκι, ποτίζαμε τους μπαξέδες και τα ρύζια του κάμπου.

Οι άνθρωποι δεν επιθυμούν απλώς να ζήσουν. Έχουν το δικαίωμα να ονειρεύονται και να πιστεύουν σε έναν καλλίτερο κόσμο. Θέλουν να απαλλαγούν από τα δεσμά του θανάτου και της φθοράς, από τα δεσμά της φύσης που τον περιορίζουν. Θέλουν να ζήσουν σε έναν καλλίτερο κόσμο, ή έστω διαφορετικό από εκείνον που τους έχει δοθεί. Να έχουν συνείδηση πως εκείνο που πιστεύουν και επιθυμούν δεν είναι λιγότερο αληθινό από αυτό που βιώνουν καθημερινά. Αυτό το δικαίωμα να οραματίζονται ή ακόμη να αναζητούν την αλήθεια με άλλους τρόπους, όπως μέσα από την πίστη και την έννοια της αγάπης, που υπερβαίνει τα όρια της λογικής τάξης, δεν μπορούμε να το αμφισβητήσουμε. Με την επιστήμη προσπαθούν να αποκαλύψουν τα μυστικά της φύσης και να την υποτάξουν, ενώ με την τέχνη φτιάχνουν ένα κόσμο καλλίτερο και αλλιώς από εκείνον που συλλαμβάνουν οι αισθήσεις τους. Μέσα τους σιγοκαίει η σπίθα της αιωνιότητας, η αρχοντιά που τους ωθούν σε επιθυμίες και πράξεις πέρα από την πραγματικότητα, και καμιά φορά πέρα από τη λογική.

Οι άνθρωποι που ξέφυγαν από τις επίτεδες τροχιές του βίου τους αποτελούν τους φάρους που φωτίζουν τη ζωή μας, αλλά και τα κριτήρια που μας αξιολογούν.

Όλοι μας όταν μεγαλώνουμε, νοσταλγούμε τα παιδικά μας χρόνια, γιατί είναι η ηλικία της αθωότητας , χωρίς ευθύνες, και φρόντιζαν- νοιάζονταν, άλλοι για μας.

Η γνώση σήμερα πρέπει να διδάσκεται **διεπιστημονικά και διαθεματικά**. Η διεπιστημονική προσέγγιση είναι η από κοινού μελέτη εννοιών από διάφορους κλάδους επιστημών, ενώ η διαθεματική προσέγγιση είναι η πολύπλευρη μελέτη και διερεύνηση ενός θέματος, που άπτεται πολλών γνωστικών αντικειμένων.

Η Ιστορία είναι ο θεματοφύλακας των μεγάλων πράξεων, μάρτυρας του παρελθόντος, παράδειγμα και διδάσκαλος για το παρόν, και σύμβουλος για το μέλλον.

Επιβάλλεται η διατήρηση της ιστορικής μνήμης γιατί έτσι συνδεόμαστε με τις ρίζες του παρελθόντος και γνωρίζουμε από πού ερχόμαστε και πού πηγαίνουμε. Στη διάρκεια του ανεξάρτητου Ελληνικού κράτους μεσολάβησαν 4 εμφύλιοι (1824, 1848, 1862, 1946-49). Διείσδυσαν οι βασιλιάδες στην άλωση του Ελληνικού κράτους μετά την ‘Καμαρίλα’ οι μηχανορραφίες έδωσαν στον Ελληνικό λαό αρνητικά δείγματα γραφής, ώστε τον εξανάγκασαν να μεταναστεύσει ή να γίνει δημόσιος υπάλληλος εξαρτώμενος από τον πολιτικό που τον είχε ψηφοφόρο-πελάτη.

Πρόσωπα-Γεγονότα-Καταστάσεις στο χωριό μας Βαλύρα, στο πέρασμα του χρόνου , που ο πανδαμάτωρ χρόνος αφήνει τα ίχνη του μέσα από το φωτογραφικό υλικό. Έχουμε ηθική υποχρέωση να το διαφυλάξουμε, θυμίζοντας τα ευχάριστα και δυσάρεστα, στο διάβα της ζωής των προγόνων μας, οι οποίοι μας βλέπουν από ψηλά και χαίρονται που τους μνημονεύουμε. Θα πρέπει να βρεθεί ο κατάλληλος χώρος για να κουρνιάσει όλο αυτό το φωτογραφικό υλικό, που να είναι επισκέψιμος θυμίζοντας το χρόνο, το χώρο ,τα φαινόμενα. Είμαστε όλοι εδώ, τόσο πολύ μακριά, τόσο πολύ κοντά.

A. ΜΕΤΡΑ ΠΟΙΗΣΗΣ

Η νέα ποίηση αναγκάστηκε να πάρει ως βάση του μετρικού της συστήματος τον τόνο. Θεώρησε δηλαδή **ως μακρά την τονισμένη συλλαβή και ως βραχεία την άτονη** .Το σύστημα αυτό λέγεται και **τονικό σύστημα**.

Η εναλλαγή κατά ορισμένο σύστημα **τονισμένων και άτονων συλλαβών** αποτελεί το **μέτρο**. Το μέτρο λέγεται επίσης και **πόδας**. Ένας ή και περισσότεροι πόδες αποτελούν το **στίχο**.

Τα μέτρα (μετρικοί πόδες) στη νεοελληνική ποίηση είναι πέντε :

ο ίαμβος, ο τροχάιος, ο ανάπαιστος, ο δάκτυλος, και ο αμφίβραχυς (ή μεσοτονικός).

A'. ΙΑΜΒΙΚΟ ΜΕΤΡΟ

Το ιαμβικό μέτρο περιλαμβάνει **δυο συλλαβές** από τις οποίες τονίζεται η **δεύτερη**.

Β'. ΤΡΟΧΑΪΚΟ ΜΕΤΡΟ

Το τροχαϊκό μέτρο περιλαμβάνει επίσης **δυο συλλαβές** από τις οποίες τονίζεται η **πρώτη** (αντίστροφα απ' ό,τι στον ίαμβο).

Γ. ΑΝΑΠΑΙΣΤΙΚΟ ΜΕΤΡΟ

Το αναπαιστικό μέτρο αποτελείται από **τρεις συλλαβές**, από τις οποίες τονίζεται η **τελευταία**, ενώ οι δυο πρώτες είναι άτονες.

Δ'. ΔΑΚΤΥΛΙΚΟ ΜΕΤΡΟ

Εδώ, όπως στον ανάπαιστο, υπάρχουν επίσης **τρεις συλλαβές**. Άλλα τονίζεται η **πρώτη**, ενώ οι δυο επόμενες μένουν άτονες.

Ε'. ΑΜΦΙΒΡΑΧΥΣ

Όταν ο πόδας περιλαμβάνει **τρεις συλλαβές**, από τις οποίες τονίζεται η **μεσαία**.

Β. ΟΜΟΙΟΚΑΤΑΛΗΞΙΑ ΠΟΙΗΣΗΣ

Η ομοιοκαταληξία έχουμε όταν δυο ή περισσότεροι στίχοι να τελειώνουν με ομόηχες συλλαβές ή λέξεις. Σημασία έχει μόνον ο ήχος.

Η ομοιοκαταληξία είναι ένα από τα στολίδια τού στίχου.

ΕΙΔΗ ΟΜΟΙΟΚΑΤΑΛΗΞΙΑΣ

α) Ζευγαρωτή : Ο πρώτος στίχος ομοιοκαταληκτεί με το δεύτερο, ο τρίτος με τον τέταρτο, ο πέμπτος με τον έκτο .

β) Πλεχτή : Σε τετράστιχο, ο πρώτος με τον τρίτο και ο δεύτερος με τον τέταρτο.

γ) Σταυρωτή : Σε τετράστιχο ο πρώτος με τον τέταρτο και ο δεύτερος με τον τρίτο.

δ) Ζευγαροπλεχτή : Σε εξάστιχο, ο πρώτος με το δεύτερο, ο τέταρτος με τον πέμπτο και ο τρίτος με τον έκτο.

Αν δεν μπορείς (πλέον) να κάμεις τη ζωή σου όπως θέλεις, τούτο προσπάθησε τουλάχιστον όσο μπορείς, μην την εξευτελίζεις.

1. Η ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΑΙΣΘΗΣΕΩΝ
 2. ΣΤΗ ΛΙΜΝΗ ΤΟΥ ΜΥΛΟΥ ΤΟΥ ΠΟΤΑΜΟΥ ΜΑΥΡΟΖΟΥΜΕΝΑ
 3. ΣΤΗ ΛΙΜΝΗ ΤΗΣ ΘΕΟΦΙΛΕΝΑΣ
 4. Η ΚΑΛΑΜΩΤΗ.
 5. ΤΑ ΕΠΙΚΗΡΥΓΜΕΝΑ ΖΩΑ (αλεπού-κοράκι-καρακάξα)
 6. ΤΟ ΠΗΓΑΔΙ
 7. ΤΟ ΑΥΛΑΚΙ, Ο ΜΥΛΟΣ, ΚΑΙ ΤΟ ΠΟΤΙΣΜΑ
 8. Ο ΚΑΜΠΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΡΥΖΙΑ
 9. ΤΟ ΑΓΩΓΙ ΣΤΟ ΒΟΥΛΚΑΝΟ
 10. ΤΟ ΤΡΑΙΝΟ
 11. ΤΟ ΑΛΩΝΙ ΣΤΗ ΣΤΑΦΙΔΑ
 12. Η ΔΕΞΗ ΚΑΙ Ο ΜΥΛΟΣ
 13. Ο ΜΕΝΤΟΡΑΣ ΜΟΥ ΛΑΚΗΣ
 14. ΟΙ ΚΑΚΑΒΟΣΤΡΕΣ ΣΤΟ ΑΥΛΑΚΙ
 15. ΤΑ ΠΑΝΗΓΥΡΙΑ ΤΟΥ ΣΕΠΤΕΜΒΡΗ (ΜΕΛΙΓΑΛΑ-ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑ-ΜΕΣΣΗΝΗ)
 16. ΣΤΟ ΚΥΝΗΓΙ ΚΑΙ ΣΤΟ ΨΑΡΕΜΑ
 17. ΤΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ ΤΟΥ ΒΑΚΗ
 18. ΕΡΕΘΙΣΜΑΤΑ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΜΕ ΧΑΡΕΣ ΚΑΙ ΣΥΓΚΙΝΗΣΕΙΣ
 19. ΤΟΥ ΨΩΜΙΟΥ ΤΑ ΠΑΘΗ
 20. Η ΜΕΛΙΣΣΟΜΟΥΡΓΙΑ ΣΤΗ ΓΑΝΙΑ
 21. ΤΑ ΤΖΙΤΖΙΚΙΑ
 22. ΠΕΤΑΛΟΥΔΕΣ ΚΑΒΟΥΡΙΑ ΚΑΙ ΒΑΤΡΑΧΙΑ
 23. ΤΑ ΦΙΔΙΑ ΚΑΙ ΣΑΥΡΕΣ
 24. ΤΟ ΣΟΥΠΕΡ ΜΑΡΚΕΤ Η ΦΥΣΗ ΜΑΣ
 25. ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΦΥΣΙΟΓΝΩΣΙΑΣ ΚΑΙ Ο ΣΧΟΛΙΚΟΣ ΚΗΠΟΣ
 26. Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΜΑΣ
 27. ΣΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΜΕΛΙΓΑΛΑ
 28. ΤΟ ΜΑΖΕΜΑ ΕΛΙΩΝ ΚΑΙ ΟΙ ΑΓΡΟΦΥΛΑΚΕΣ
 29. Ο ΣΕΠΤΕΜΒΡΗΣ ΚΑΙ Ο ΛΙΝΟΣ
 30. ΟΙ ΑΠΟΚΡΗΣ ΣΤΗ ΒΑΛΥΡΑ
 31. ΤΟ ΧΩΡΙΟ
 32. Η ΒΑΛΥΡΑ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ
 33. Η ΕΥΘΥΝΗ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΜΑΣ ΤΟ ΦΥΣΙΚΟ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ
 34. ΣΤΟ ΠΑΡΑΓΩΓΙ ΤΟΥ ΣΠΙΤΙΟΥ
 35. Ο ΛΑΚΚΟΣ Η ΡΟΚΑ ΚΑΙ Ο ΑΡΓΑΛΕΙΟΣ
 36. Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ
 37. Η ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ-ΤΕΧΝΟΓΝΩΣΙΑ
 38. ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΜΑΣ
 39. ΟΙ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΙ ΜΑΣ
 40. Η ΗΘΟΛΟΓΙΑ ΦΥΤΩΝ ΖΩΩΝ
 41. ΣΥΜΠΑΝ ΗΛΙΑΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΓΗ ΗΘΟΛΟΓΙΑ
 42. ΤΟ ΝΗΜΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ
 43. ΟΙ ΓΡΑΦΙΚΟΙ-ΕΣ ΤΥΠΟΙ ΤΗΣ ΒΑΛΥΡΑΣ
 44. ΟΙ ΤΑΒΕΡΝΕΣ ΤΗΣ ΒΑΛΥΡΑΣ
 45. ΣΕΡΤΙΚΑ ΛΑΜΙΑΣ
 46. ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΗΣ ΒΑΛΥΡΑΣ
 47. Η ΓΙΑΓΙΑ ΜΟΥ Η ΑΛΕΞΑΓΟΥ
 48. ΤΑ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΠΑΙΔΙΚΑ ΜΑΣ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ
 49. ΤΟ ΤΗΛΕΦΩΝΟ ΤΗΣ ΒΑΛΥΡΑΣ
 50. ΤΑ ΒΑΦΤΙΣΙΑ Ο ΓΑΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΟΥΡΙ
 51. ΟΙ ΓΥΡΟΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΠΡΑΜΑΤΕΥΤΑΔΕΣ ΤΗΣ ΒΑΛΥΡΑΣ
 52. ΤΑ ΚΑΜΙΝΙΑ ΣΤΗ ΛΑΜΠΑΙΝΑ ΒΑΛΥΡΑ
 53. ΤΟ ΠΑΝΗΓΥΡΙ ΤΗΣ ΒΑΛΥΡΑΣ
 54. Ο ΜΑΘΗΤΕΥΟΜΕΝΟΣ ΜΑΡΑΓΚΟΣ
 55. Η ΠΛΙΘΑ Ο ΤΣΑΤΟΥΜΑΣ ΚΑΙ Ο ΦΟΥΡΝΟΣ
 56. ΟΙ ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΔΕΙΞΕΙΣ
 57. ΟΙ ΙΠΠΙΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΣΤΟ ΠΛΑΤΥ
 58. ΟΙ ΔΙΑΚΟΠΕΣ ΜΑΣ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ
 59. ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
 60. Ο ΑΝΑΔΑΣΜΟΣ ΚΑΙ Ο ΚΙΒΩΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΑΜΙΣΟΥ
 61. ΥΔΡΕΥΣΗ - ΑΡΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΦΩΤΙΣΜΟΣ ΣΤΗ ΒΑΛΥΡΑ
 62. Η ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ ΣΤΗ ΒΑΛΥΡΑ
 63. ΤΑ ΜΠΑΚΑΛΙΚΑ ΣΤΗ ΒΑΛΥΡΑ
 64. Η ΚΟΣΑ
 65. Η ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΣΤΗ ΣΤΕΡΝΑ ΚΑΙ ΤΟ ΠΗΓΑΔΙ
 66. ΤΑ ΑΤΥΧΗΜΑΤΑ ΣΤΗ ΒΑΛΥΡΑ
 67. ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΑΠΑΦΛΕΣΣΑΣ – ΠΟΛΙΤΗΣ - ΕΠΙΛΟΓΟΣ
- Γιάννης Δ. Λύρας Βαλύρα Μεσσηνίας Τ.Κ. 24002
Αθήνα Βαρδουνιωτή 20^α Αμπελόκηποι Αθήνα Τ.Κ.11522

Ηλεκτρονικό Ταχυδρομείο: ilur87@otenet.gr Τηλ.6984294718, 2155157590, 2424071016